

1227

Calafatar

(ALDC, VIII, 1709. *Calafatar*)

Calafatar consisteix a ‘tapar amb estopa les juntes de les taules d’una embarcació i cobrir-les amb brea perquè no hi entri l’aigua’; la motivació dels diversos significants resideix entorn de: a) la funció; b) la matèria; c) el fet de completar la fase de tapar amb estopa amb la de cobrir amb brea.

a) *Calafatar* sembla der. de l’ár. QÁLFAT, verb d’origen incert, potser der. del llat. vg. *CALEFARE (cl. CALEFACĒRE) ‘escalfar’ pel fet de fondre i desfer inicialment el quitrà amb foc (*DECat*), o bé probablement de l’ár. andalusí QALAFÁT “hibridació púnico-latina **cufre aptare* ‘aderezar con *kufér*’ (cf. hb. *kofer*), o **cufri factor* ‘operario del *kufér*’, o sea, el betún” (Corriente); var. *calfatar* 5, amb síncope de la vocal interior; alg. *carafatar* 85, amb rotacisme de la lateral; *calafatejar*, format sobre *calafat* i el suf. intensiu *-ejar* (*DECat*), o bé var. de *calafatar*; *calafatetjar* 79, 84, 154, 184, 188, amb africació de la palatal, ensordida en *calafatetxar* 163; *calafateijar* 190, amb segregació de iod; el mot coneix els congèneres cast. *calafatear*, oc. *calafatar*, it. *calafatare*, fr. *calfater*;

b) si la matèria amb què es tapen les juntures és l’estopa, tenim el verb *estopar*, format sobre *estopa* 154, 163 (< STŪPPA); var. *estopejar* 68, amb el suf. intensiu *-ejar* (< -IDIARE); *estopeijar* 69, amb segregació de iod; *estopetjar* 84, amb africació de la palatal; o el sintagma *posar estopa* 69.

Si la matèria és *massilla* ‘màstic, resina groguenca’ 154, pres del cast. *masilla*, der. de *masa* < MASSA, el verb és *massillar* 133; si és quitrà (< ár. QIṬRĀN, der. de QĀṬṬAR ‘destil·lar’ [*DECat*], però Corriente no està d’acord amb aquesta darrera derivació “ya que este verbo es, en realidad, denominial de QĀṬR ‘gotas’”), s’ha format *enquitranar* 163, d’on el der. *enquitrà* 163; els altres mots iberoromànics porten l’article àrab aglutinat: cast. *alquitrán*, port. *alcatrão*, gall. *alcatrán*; *encimentar* 68, compost del prefix *en-* i un der. de *ciment* (< CAEMĒNTUM ‘material de construcció’), amb ús semàntic extensiu;

c) l’acció de repassar les esclotxes ja estopades i potser afegir-hi la brea, hauria generat *repassar* 17, compost del prefix *re-* i el verb *passar* (< *PASSARE, der. de *pas* < PASSUS) i *retxuntar* 157, var. apitxada de *retjuntar* ‘rejuntar’, formada amb el mateix prefix i el verb *juntar*, der. de *junt* (< IŪNCTU). *Carenar* 122, der. de *carena* (< llat. vg. *CARĒNA [*DECat*]; o manlleu al lígur [*REW*; Vidos, 1939]), és una segona resposta i es refereix pròpiament a ‘reparar el buc d’una nau’.

Com a mots en relació cal citar *puntals* ‘barra vertical que sosté l’embarcació’ 68 (der. de *punta* < PŪNCTA) i *sèu* ‘greix animal’ 154 (< SĒBUM).

Els noms més estesos són *calafatar*, *calafatejar* i *estopejar*, admesos per la normativa, des del *DG₁*, 1932.

